

СРПСКА НЕЗАВИСНОСТ

ЦЕНЕ ЗА СРЕШТИ:
 НА ГОДИНУ 24 ДИИ., НА ПО ГОДИНЕ 12 ДИИ., НА ЧЕТВРТ ГОД. 6 ДИИ.
 ЗА ОСТАЛЕ ВЕЗМЕ НА ВАЛТАРСКОМ ПОШТОСКОМ.
 НА ГОДИНУ 30 ФРАКА, НА ПО ГОДИНЕ 15 ФР. НА ЧЕТВРТ ГОД. 8 ФР.
 ЗА АУСТРО-УГАРСКИ:
 НА ГОДИНУ 15 ФР. У САНК., НА ПО ГОД. 8 Ф. НА ЧЕТВРТ ГОД. 4 Ф.
 ЗА СВЕ ОСТАЛЕ ДРЖАВЕ:
 НА ГОДИНУ 36 ФРАК., НА ПО ГОДИНЕ 18 ФР., НА ЧЕТВРТ ГОД. 10 ФР.

ИЗЛАЗИ У БЕОГРАДУ
 УТОРНИКОМ, ЧЕТВРТОМ, СУБОТОМ И НЕДЕЉОМ
 НА ЦЕЛОМ ТАВАКУ
 РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА У КУЛИ Г. ТОМЕ АНДРЕЈЕВИЋА
 ОБИЛАЗЕК ВЕНАЦ.

ЗА ОГЛАСЕ РАЧУНА СЕ:
 ПРВИ ПУТ 12 ДИИ. НАРА ОД РЕДА, А ПОСЛЕ СВАКИ ПУТ 6 ФР.
 ЗА ПРИПОСЛАНО 50 ПАРА ДИИ. ОД РЕДА.
 Рукописи шаљу се уредништву, а претплата администрацији
 „СРПСКЕ НЕЗАВИСНОСТИ“.
 РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ. НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ ПРЕНАЈУ ОК.

Напомена у своје време.

Закон о грбу дође нам готово из непада, јер нам не беше познато, да о њему штогод размишљаху људи, који би за то могли бити познани. А грб државни није ствар власти, нити ствар воље, већ права.

Но добро је, што нам чл. 3 закона о грбу казује, да се још не зна потанко какав је, него ће га тек утврдити „министарски савет“. С тога похитасмо да изнесемо неке примедбе и напомене, које на сваки начин могу добро доћи онима, који ће „решавати“.

Пре свега у чл. 1 не каже се, каква ће бити крила у орла (што се на сваки начин мора казати, јер је то у хералдици врло важно). Истог дана, кад је тај закон потписан, ми видимо некакав грб већ нацртан на завесу изборишћом, па, мислећи, да ће она несмислица моћи неког и неког завести странпутицом, наго вештавамо, да у српског орла нису крила оборена (да не рекнемо помодљена), као што то има у једној науци, где се такав орло зове „падајући“, него су крила раширена. На прилику за Немањински пише *alis expansis*, па и за Црнојевића с *alis expansis*, па и за Кастрјотића опет с *alis expansis*.

Шта пак значи то *expansis* загледајте у Лазаров грб у трећој књизи Рајића, па погледајте и у повељу Лазарову, датој манастиру Горњаку.

У истом члану закона пише, да је „орло на првеном штиту“. Мени се чини, да старија практика не стоји свуда у сугласници са новијом теоријом хералдике, и да није у сваком случају и за свакога обавезно оно правило које у хералдици новијој поставише неки европски писци, а то је, да „метал не долази на метал, него на боју, а боја на метал.“

Да ово ново правило не мора важити за старије прилике, ми имамо два позната нам случаја из наше историје. Један је тај, што знамо, да је Кастрјотићев грб био *aquila in campo aigeo*. Но рећи ће ко: „ал је та *aquila* била црна“. Ми на то одговарамо, да ово црно не значи боју у хералдичком смислу, него животињу — тигру, која има перје, које није проста боја, кад вам бели орао боју не значи, или, које није метал, кад вам црни орао метал не значи. Други је пример у грбу Лазаровом, где је Немањински орао, био на златном пољу, као што видимо у Рајића.

Мени се чини, да ће у томе бити разлика између владалачког српског

орла (царског) и измеђ орла његових великаша, јер, узгред буди речено, по византинском обичају и правилу бејаше и код Срба (Душанових и Урошевих, па можда и Лазарових) обичај, да они великаши, који имађаху титулу деспота, имали су право на двоглавог белог орла, по на црвеном пољу, место на златном. (Ову титулу деспота имали су обично сродници царевни, па вађда отуда).

Према овоме мени се чини, да би према историји правилније било, да је и нов српски орао на златном пољу, ма да то не би по полихромији тако лепо изгледало, као бело и црвено, и ма да то не би одговарало схватању хералдике моде не. — Па ми и не правимо нешто из нова, те да се на та правила обзиремо, него повраћамо само своје старо.

Даље се у закону каже, да врх обе главе орла стоји круна, дакле једна, а тако видесмо и на цртежу у позоришту. Међу тим за Немањински грб пише: — *aquilam bicipitem, ad singula capita coronatam*, што се и на старим цртежима грба Црнојевићевог и Кастрјотићевог и осталих види, па и на грбу уписаном на повељи горњачкој.

Према овоме данашњи српски орао, ни по крилима не би био стари српски орао, него неки други, — произвољни.

Даље се у закону каже „испод сваке канџе по један кринов цвет“.

И ово не знамо зашто. За Немањинског орла пише: — *duobus sub alis liliis descriptis*, дакле испод крила, не испод канџе, а и на цртежима старима стоји поред ноге (с нога) испод крила. Тако је на Лазаровом код Рајића, па тако и на оном у повељи Горњачкој.

Што се тиче додатка: „на прсима му је грб (треба додати реч до садањи) Књажевине Србије“ то се може да прими, у толико пре, што су и ранији грбови имали додатка (по свој прилици старих породичких). Тако Лазаров грб у Рајића има на прсима орловима месец и звезду (штит је у облику срца) као на старом Босанском (*lunula et stella*), па и на грбу дипломе Горњачке с том разликом, што на прсима орловима стоји само звезда (шестоперна и слободна), а месец (млад месец с роговима на више) служи орлу за постоље, те он на њему својим канџама стоји. — И Балшићи имали су звезду.

Додатак дакле овај народ српски може без устезања да усвоји и прими; но ја бих мислио да штит не буде четвртаст, него округло (стари

словенски), као лепши и симетричнији за то место где је.

Односно „огњила“ на том грбу, и у закону овом наведена су под наводним знацима, вађда што се хтело поред осталог да каже и то, да с тим писмо па чисто. И писмо.

У одредби његовој пише „огњила“ (што се негде каже кресиво, а не знам да ли игде оцило), а ова се и раније спомињу — с *quatuor igniariis* — у грбу Србије и Мрђавчевића; али ово нити је лако доказати, нити порећи. Она прикљешка у Србадији лане (свеска 9 стр. 425), која вели, да су то „листиви крина“, сувише је на памет изречена, јер ми нисмо вични, да такво што без доказа поверујемо. У „језику од гусала“ (не у „спу Краљевића Марка“ као што господин Ђ. П. наговести) споменута четири писмена С. треба узети као појезију извесне тенденције, не као хералдику (на јој дакле не треба ни замерати онако са катедре —). Мени се чини, да ћемо бити најближе истини, ако узмемо да су то четири млада месеца, јер месец (са звездом) има врло честу употребу у грбовима српским. И онда оне четири звезде, што су на горњем црвеном платну наше заставе, могу имати некога значаја.

На послетку и штит кретови, и штит орлови, па и „пурпурни“ хермелинов (вађда хермелински, — као курјачки не курјачков) плашт има по „краљевску круну.“

Пре свега чини ми се, да је круна на прсима орловским излишна, а исто тако и на штиту орловом (ако је има).

Но што се саме круне тиче држим, да је облик њен (као краљевске, дакле затворене) сасвим произвољан, нити подлежи каквом и не знам чијем пропису. На против у сваког је народа другојача, и увек онаква, каква је у старини била, ако ју је имао. То се види и на немачкој и на угарској круни.

И наша би имала да буде другојача.

Колико се из старијих цртежа може да види, или из овдашње тенденције да замисли, наша је круна била крстата, од четири нера, — не шестоперна, као што видесмо на цртежу у позоришту. Призајем, да као цртеж, дакле по молерски, може изгледати лепша таква шестоперна, ал ми се чини да би од метала, дакле истинска и лепша била крстата, (па и за пошење лакша).

Најзад не налазим ни најмање оправдаоног мотива, бар за прилике обичне, па печатима, па маркама, па чак и у опште, да се орао

затвори, да се плаштом заогрне, јер — бар мени тад изгледа, као да није независан, па и ако му је поређа пурпурна. Раширена крила и кавез!

Ово неколико речи у прилог члану 3 закона о грбу.

Dardanicus.

АУСТРИЈА И СРПСТВО

(У ОЧИ СРПСКОГ УСТАВА ПРОТИВ АУСТРИЈЕ)
 (НАСТАВАК)

„У 1875. год. Јевропа или знатан део њен налазио се у несталној равнотежи. Берлински уговор дао је сталности тој равнотежи. У самој Херцеговини нема данас довољно силе за нарушење мира и Аустрија, поступајући са дотичном инсурецијом уживаће потпуно моралног ауторитета јевропског Арсонага, који ју је и утврдио у тим провинцијама; док Турска у 1875. није имала ни моралне ни материјалне снаге да угуши буну која је, у осталом, и била резултат њене злоупотреве и неспособности.“ — Према овоме изгледа да 24. Јануара о. г. — а то после толико месечног осветљавања истог питања у Манчестру — „Тајмс“ није имао боље изворе обавештења о јужно-словенским стварима, до једног мађарског министра и једног беошког чиновника. Али одајемо правду самом „Инуиту“, јер, збоља, његов извештај није тако глуп као коментар лондонског мисл. „Тајмс“ као да се учинило да су Далмација и Црна Гора деови Херцеговине, па пошто је преписао једном реч „Далмацију“ он оде даље да говори само о „Херцеговини“. Кореспонденат од своје стране представља, да је угарски министар питао о Далмацији и Херцеговини и, ма да он ту говори о „немирима у Јужној Далмацији и Црној Гори“ цела ствар изгледа као да је каквом телеграфском погрешком стављена Црна Гора на место Херцеговине. Ово велим с тога што је глас бесмислице говорити о „немирима у Црној Гори“ права им места. Он је ту још и јасно изнео — ако га је само „Тајмс“ могао разумети — да се бој бије у Далмацији и Херцеговини, Али „Тајмс“ или није знао за разлику између ово двоје али је нашао за сходно да мете Далмацију на страну и збори само о Херцеговини, те тако кривош пређе преко факта да је Херцеговски устанак само допуна ранијем далматинском устанку. А то се опет могло чинити зато, што је херцеговску ствар, као такву, лако стрпати у врећу „источног питања“, док се далматински чвор не може одрешити а да се неударе на факт по коме отпор у Далмацији нема никаквог посла са „источним питањем“, него да је греста последица непосредног веројетства од стране апостола Краља Далмације и господара Котора. Е наравно, да је пред оваким судијама тешко рећи да ће Аустрија уживати ипшју „потпуно моралног ауторитета“. Писац који мисли да је берлински уговор „повратно“ икакв „стабилитет“, и који само показује дубину свог незнања кад се увалује у приче о „јевропском Арсонагу“, такав писац може још далеко отићи. Али и он једва да ће бити кадар да нам претходно изнесе праву историју Фране Јосифа са Далматинским му поданицима, па да нам после говори о његовом делу и уделу у „моралном ауторитету“ или икаквом другом моралу. — Није, дакле, згорета било вратити се на овај сада већ стари чланак „Тајмсов“ као на један примерак јавног нам обавештења, а које је и све на што ће велики део извесне публике икада и ваићи у овим стварима. Презасећи, пак, на сам предмет имамо да поновимо, да је од највеће важности по право схватање целих ове ствари разли-

